

Verksamhetsberättelse 2018

Överförmyndarnämnden

INNEHÅLL

Nämndansvarig tjänstepersons bedömning och analys.....	3
Väsentliga händelser och utveckling av verksamheten.....	3
Sammanfattande bedömning av måluppfyllelsen.....	3
Väsentliga avvikelser.....	3
Framåtblick.....	3
Uppföljning av nämndens basuppdrag, utmaningar och indikatorer.....	4
Uppföljning av den politiska viljeinriktningen.....	5
Nämndens mål.....	5
Nämndens analys och bedömning.....	5
Uppföljning av intern kontroll.....	6
Ekonomi.....	7
Driftsammandrag.....	7
Analys och kommentar.....	7

Eventuella bilagor

Nämndansvarig tjänstepersons bedömning och analys

Väsentliga händelser och utveckling av verksamheten

Överförmyndarverksamhetens främsta verktyg i tillsynsarbetet är granskningen av de årsräkningar och redogörelser som varje år lämnas in av gode män och förvaltare. Utmaningen ligger i att effektivt och skyndsamt granska varje uppdrag, utan avkall på kvalitet, för att sedan vidta åtgärder där det behövs. Med en förstärkt juristfunktion på Överförmyndarenheten har kvalitetsarbetet kunnat intensifieras under året, vilket bland annat resulterat i kompetensutvecklingsinsatser, en reviderad delegationsordning och förtydligade handlägningsrutiner.

Det dagliga tillsynsarbetet innebär ett omfattande flöde av information som skickas till och från verksamheten. Omställning från papper till digital hantering hör till en av de större utmaningarna som kräver både stora investeringar och förändrade arbetssätt för tjänstepersoner och ställföreträdare. Efterfrågan på e-tjänster ökar bland ställföreträdarna och arbetet med att utveckla olika digitala lösningar har pågått under året och kommer fortsätta under 2019.

I överförmyndarens uppdrag ingår att utreda lämpligheten hos de personer som visar intresse av uppdrag som ställföreträdare samt tillhandahålla grundläggande utbildning. Under året har nämnden fattat beslut om en förtydligad process för lämplighetsbedömning och kompetensutvecklingsinsatser gällande rekrytering har genomförts.

Med anledning av förändrade statsbidragsregler tillfördes nämnden inför verksamhetsåret 2018 extra medel till området ensamkommande barn (6 000 tkr) via beslut i kommunstyrelsen. Under året har dock antalet barn som anvisats till kommunen varit färre än beräknat och utgör i kombination med övergångsregler vid införandet av den nya statsbidragsförordningen den främsta orsaken till nämndens överskott på totalt 4 515 tkr.

Sammanfattande bedömning av måluppfyllelsen

Verksamheten visar vid året slut en god måluppfyllelse. Samtliga ställföreträdare som har fått sin årsräkning granskad med anmärkning har kontaktats och olika åtgärder vidtagits. Parallellt med detta har granskningstakten varit hög och målen uppfyllts med god marginal. I de ärenden där indikationer funnits på att godmanskap inte längre behövs i samma omfattning har Överförmyndarenheten förhållit sig aktiv. För att stödja ställföreträdarna i deras uppdrag har Överförmyndarnämnden under året tillhandahållit fristående stöd i form av mentorer samt professionellt stöd i bemötandefrågor. Mentorena har nyttjats i ökad omfattning medan däremot samtalsstödet inte använts alls. Fortsatt analys kring nytta, behov och marknadsföring kommer att ske framöver.

Länsstyrelsen bekräftade vid sitt årliga inspektionsbesök bilden av att verksamheten över tid har vidareutvecklat rutiner och höjt kvalitén i tillsynsarbetet.

Väsentliga avvikelser

Arbetet med digitalisering har under året intensifierats med målsättningen att erbjuda e-tjänster istället för blanketter samt digital årsredovisning för ställföreträdare. Ingen skarp drift har dock kunnat lanseras under året, men förhoppningen är att de kommungemensamma ambitionerna gällande ökad digitalisering kommer bli konkret även för gode män och förvaltare under nästkommande år.

Framåtblick

Under 2018 har det på nationell nivå riktats uppmärksamhet mot behovet av förändring av systemet med gode män och förvaltare. Efter riksrevisionens granskning i början av året gav tidigare regering ett uppdrag till länsstyrelsen att tydligare agera i sin roll som tillsynsmyndighet gentemot kommunernas överförmyndare samt bistå med riktlinjer för hur gode män och förvaltares redovisning och lämplighet ska bedömas och följas upp. Överförmyndarnämnden i Linköpings kommun har genom åren återkommande lyft behovet av förändringar och kommer parallellt med det egna kvalitetsarbetet att följa utvecklingen noga.

Att rekrytera och behålla en bred kompetensbas och matcha rätt person till rätt uppdrag är fortsatt en av verksamhetens största utmaningar. För att öka kunskapen om lagstiftningen och attrahera nya ställföreträdare har flera utåtriktade informations- och marknadsföringsinsatser gjorts under året. Samarbetet mellan kommunernas förvaltningar inom ramen för Frivilligcenter är väsentlig för att med nya metoder kunna nå ut brett till nya målgrupper och intressera fler personer för uppdrag som ställföreträdare. Överförmyndarnämnden höjer ambitionsnivån kring extern information ytterligare under nästa år.

För att effektivisera handläggningen behöver det externa digitaliseringsarbetet kompletteras med intern utveckling av verksamhetssystem och handlägningsrutiner. Planering och utvecklingsarbete kommer därför att fortgå parallellt.

Ett framtida fokus behöver också finnas på hur arvoden och ersättningar till gode män ska finansieras inom området ensamkommande barn.

Uppföljning av nämndens basuppdrag, utmaningar och indikatorer

Överförmyndaren är en av kommunens obligatoriska verksamheter med huvudsaklig uppgift att utöva tillsyn över förmyndare, gode män och förvaltare. Detta innebär att granska hur ställföreträdarna sköter sina uppdrag att företräda huvudmän som inte själva kan tillvarata sina rättigheter.

Det är tingsrätten som fattar beslut om de flesta godmanskap och förvaltare medan överförmyndarnämnden ansvarar för rekrytering, utbildning och tillsyn av gode män och förvaltare. Uppdraget att vara god man eller förvaltare är ett frivilligt, personligt lekmanuppdrag. I slutet av 2018 hade 560 personer uppdrag som god man eller förvaltare i Linköpings kommun, något fler kvinnor än män. Jämfört med föregående år har både antalet ärenden och antalet ställföreträdare minskat något, delvis beroende på att antalet ensamkommande barn minskat, men även med anledning av att godmanskap för vuxna haft en sjunkande trend över de senaste åren. I många fall kan andra former av stöd vara tillräckligt. Den sammanlagda summan av inkomster och förmögenhet som Överförmyndarnämnden utövade tillsyn över var för redovisningsåret 2017 drygt 674 000 tkr.

Nationell statistik inom överförmyndarområdet sammanställs sedan ett par år tillbaka av länsstyrelsen. I tabellen nedan redovisas den senast presenterade statistiken (2017) för kommuner av jämförbar storlek och med snarlik organisation för överförmyndarverksamhet.

Jämförelser nationellt, verksamhetsåret 2017

Ärendetyp	Jönköping	Norrköping	Helsingborg	Västerås	Örebro	Linköping
<i>Antal invånare</i>	<i>137 481</i>	<i>140 927</i>	<i>143 304</i>	<i>150 134</i>	<i>150 291</i>	<i>158 520</i>
Godmanskap 11:1-11:4 FB*	1 194	1 305	969	1 095	1 108	930
Förvaltare § 11:7	183	240	170	212	178	109
Godmanskap EKB**	207	137	153	223	82	155
Förmyndarskap	325	515	496	550	494	489
Redovisningshandlingar	1 479	3 165	1 636	1 455	4 231	1 322
Anmärkningar	6	11	4	59	73	48

* FB = Föräldrabalken

** EKB = ensamkommande barn

Utmärkande för Linköping är det förhållandevis låga antalet godmanskap enligt FB 11:1-11:4 i relation till befolkningens mängd. Även antalet förvaltare är antalet lågt. Noteras kan också att ställföreträdare har fått anmärkning i 48 ärenden, vilket motsvarar cirka 3,6 % av de granskade redovisningshandlingarna. Endast Västerås har procentuellt fler anmärkningar än Linköping. Analysen är att det ökade antalet anmärkningar i Linköping är en följd av ett systematiskt kvalitetsarbete utifrån överförmyndarnämndens mål om effektivare granskning.

Verksamhetsmätt Linköping

Ärendetyp	Antal aktiva ärenden					Antal ärenden i genomsnitt		
	Bokslut 2018	Budget 2018	Avvikelse	Bokslut 2017	Bokslut 2016	Bokslut 2018	Bokslut 2017	Bokslut 2016
Godmanskap 11:1-11:4 FB*	896	940	-44	930	965	905	948	970
Förvaltare	113	110	3	109	109	111	109	113
Ensamkommande barn (EKB)**	75	180	-105	180	369	116	268	407
Förmyndarskap ***	487	500	-13	464	492	476	468	528
Under avslutande	26	--	26	27	35	32	38	34
Granskade årsräkningar	952	--	--	989	1007	--	--	--

* FB = Föräldrabalken

** Antal godmanskap samt särskilt förordnad vårdnadshavare, ensamkommande barn

*** Förmyndarskap = Legalt förmyndarskap, särskilt förordnad förmyndare och särskilt förordnad vårdnadshavare, ej ensamkommande barn

De största avvikelserna sett till budget utgörs av godmanskap för ensamkommande barn samt för vuxna huvudmän. Inflödet av ärenden ligger utanför nämndens kontroll och är svårt att bedöma i förväg. Framför allt har antalet ensamkommande barn kontinuerligt minskat sedan toppnoteringen i februari 2016 (totalt 452 ärenden, varav 422 godmanskap och 30 särskilt förordnad vårdnadshavare). I slutet av 2018 fanns 75 ensamkommande barn registrerade, varav 52 hade god man och övriga 23 särskilt förordnad vårdnadshavare. Under 2018 har 27 godmanskap för ensamkommande barn anordnats och 143 avslutats. Alla barn som har en särskilt förordnad vårdnadshavare har uppehållstillstånd, likaså ungefär hälften av barnen som har god man. 15 av barnen var placerade i Linköping av annan kommuns socialtjänst

När det gäller övriga godmanskap är det svårt att veta varför de minskat under de tre senaste åren. En förklaring skulle kunna vara att nämnden arbetar aktivt med information om mindre ingripande åtgärder. Detta kan i sin tur innebära att

en anmälan om godmanskap inte resulterar i ett anordnande av god man, utan stödet till huvudmannen kan ges på annat sätt. Dessutom görs löpande genomgång av befintliga ärenden för att se om behovet av stöd verkar förändrats över tid så att godmanskap inte längre är den mest lämpliga insatsen för huvudmannen. Att ha en god man är ett avsevärt ingripande i en persons liv, och bör bara tillämpas om behovet finns. Dessutom är det kostsamt för huvudmannen eftersom huvudregeln att denne själv ska betala ställföreträdarens arvode och ersättningar.

Antal förvaltare är förhållandevis stabilt över tid, dock vid årsskiftet något fler än budgeterat. Under 2018 har byte av ställföreträdare skett i 104 ärenden. Vid utgången av 2018 hade 560 gode män och förvaltare uppdrag i Linköpings kommun och av dessa var 55 % kvinnor och 45 % män.

Uppföljning av den politiska viljeinriktningen

Nämndens mål

Överförmyndarnämndens arbete med att bidra till att Linköpings kommun är en plats där alla kan leva ett hälsosamt och meningsfullt liv uttrycks i fyra mål.

Fullmäktiges övergripande mål	Nämndmål	Bedömning av måluppfyllelse	Indikator för måluppfyllelse	2016	2017	2018	Målvärde
En kommun där alla kan leva ett hälsosamt och meningsfullt liv samt En sammanhållen kommun med framtidstro och delaktighet	1: Huvudmännen ska kunna känna sig trygga genom en effektivare granskning av ställföreträdarens redovisning av uppdragen.		Personlig kontakt i 50 % av ärenden med anmärkning	100 % (32 st)	100 % (42 st)	100 % (61 st)	50 %
	2: Rättssäkerheten för huvudmännen ska öka genom att rätt stödinsatser ges.		Frågan om jämkning väckt i minst 10 ärenden	10	40	50	10
	3: För att huvudmännens rätt ska tas tillvara och för att de inte ska lida rättsförlust, ska årsräkningar som inlämnas i rätt tid granskas skyndsamt.		Senast den 31 augusti ska 75 % av årsräkningarna vara granskade	90 %	89 %	87 %	75 %
	4: För att tillförsäkra trygghet och säkerhet för huvudmännen, ska ställföreträdarnas möjlighet att kunna utföra sitt uppdrag på bästa sätt öka.		Ökade möjligheter att utföra uppdraget på bästa sätt genom tillhandahållande av stöd (antal stödpersoner)	1	7	7	7

Nämndens analys och bedömning

Mål 1

Indikator: *Målsättningen är att av de ställföreträdare som får sin årsräkning granskad med anmärkning ska minst 50 % få en personlig kontakt från Överförmyndarenheten för uppföljning och eventuell åtgärd.*

Återkoppling har skett i samtliga ärenden där anmärkning har riktats mot redovisningen. Antalet anmärkningar har ökat mellan åren. Vid behov har vidare åtgärder vidtagits, exempelvis riktad utbildning, information om ersättningskyldighet, egen uppsägning av uppdraget eller entledigande efter beslut av nämnden.

Mål 2

Indikator: *Fördjupning/frågan ska väckas i totalt 10 ärenden där förändringar har skett som kan tyda på att behovet av god man eventuellt inte längre kvarstår. Uppföljning i verksamhetssystemet Wärna och i personakter.*

Antalet godmanskap fortsätter stadigt att minska. En bidragande orsak bedöms vara det kontinuerliga arbetet med att informera så att mindre ingripande åtgärder ska prövas innan ansökan görs om godmanskap eller förvaltarskap. Utöver detta har också frågan om jämkning av uppdraget varit uppe för diskussion med ställföreträdaren, vilket utgör ca 5 % av ärendena.

Mål 3

Indikator: *Senast den 30 april ska 60 % av årsräkningar vara granskade, senast den 31 augusti ska 75 % vara granskade och senast den 31 oktober ska 100 % vara granskade.*

Den 30 april var 63 % av årsräkningarna granskade, den 31 augusti var 87 % granskade och den 31 oktober 99 %. Jämfört med tidigare år har granskningstakten varit något lägre medan antalet anmärkningar är högre. Sammantaget har dock granskningstakten varit god och i paritet med uppsatta målvärden.

Mål 4

Indikator: *Majoriteten av de ställföreträdare som har nyttjat stödinsatserna ska uppleva att de ökat möjligheten att kunna utföra uppdraget på bästa sätt.*

Nämnden har även under 2018 uppdragit åt sex erfarna gode män att fungera som mentorer samt enligt tidigare avtal med Råd och Stöd professionellt samtalsstöd i bemötandefrågor. I tabellen ovan anges antalet tillgängliga stödpersoner. Enligt en enkät till samtliga ställföreträdare i januari 2019 anger en fjärdedel av de svarande att de kontaktat mentorerna och att dessa, med ett par undantag, är nöjda med det stöd de har fått. Ingen kontakt hade under året tagits med det professionella samtalsstödet i bemötandefrågor.

Uppföljning av intern kontroll

Överförmyndarnämndens interkontrollplan för 2018 omfattar ett kommunövergripande samt tre nämndspecifika kontrollmoment:

- Jämställdhetsperspektivet
- Granskning av beslut om samtycke upp till 200 000 kronor
- Granskning av urval av registrerade uppgifter i verksamhetssystemet Wärna
- Granskning av tillsyn av ställföreträdare för barn

Planen för interkontroll har genomförts av nämndens två internkontrollrepresentanter i samarbete med tjänstepersoner.

Sammantaget visade kontrollerna på god kvalitet i handläggningen med ett par noteringar som lett till förslag på förändrade handlägningsrutiner, tydligare information till ställföreträdare samt förslag på ökad enhetlighet i registrering mellan olika ärendeslag.

Uppföljning av jämställdhetsperspektivet i nämndens verksamhet har i begränsad omfattning analyserats av nämnden under 2018, då bara ett fåtal av verksamhetsmåten har relevans för och finns redovisade uppdelade på kön.

Ekonomi

Driftsammandrag

Driftsammandrag, netto tkr Verksamhet	Bokslut 2018	Budget 2018	Avvikelse/ resultat	Bokslut 2017	Bokslut 2016
<i>Överförmyndarnämnden</i>	441	530	89	417	408
<i>Gode män och förvaltare, ej EKB*</i>	5 068	6 023	955	4 743	5 063
Varav arvoden och ersättningar, netto	4 589	5 200	611	4 642	4 704
Varav resultatpåverkan föregående år	-112	0	112	-327	-231
Varav övriga kostnader	591	823	232	428	590
<i>Gode män, EKB*</i>	- 3 408	63	3 471	-1 817	582
Varav arvoden och ersättningar, netto**	-3 399	0	3 399	-1 845	191
Varav övriga kostnader	-9	63	72	28	391
Summa nettokostnader, tkr	2 101	6 616	4 515	3 343	6 053
<i>varav kostnader</i>	<i>15 608</i>	<i>18 722</i>	<i>3 114</i>	<i>22 214</i>	<i>22 679</i>
<i>varav intäkter</i>	<i>-13 507</i>	<i>-12 106</i>	<i>1 401</i>	<i>-18 871</i>	<i>-16 626</i>

* EKB = ensamkommande barn

**Kostnader 2018: 4 565 tkr, intäkter 7 964 (varav 6 000 extra beviljade medel och 1 964 tkr ersättning från Migrationsverket)

Analys och kommentar

Överförmyndarnämnden lämnar ett överskott gentemot budget som uppgår till totalt 4 515 tkr. Nettokostnaderna är 2 101 tkr och budgeten för året omfattade 6 616 tkr. Alla nämndens tre verksamhetsområden redovisar överskott; *Överförmyndarnämnden 89 tkr, Gode män och förvaltare, ej ensamkommande barn 955 tkr och Gode män, ensamkommande barn 3 471 tkr.*

Överskottet kan i första hand härledas till att nämnden beviljats 6 000 tkr i extra intäkter för verksamhetsområdet *Gode män, ensamkommande barn*. Detta beror i sin tur på de statsbidragsregler som infördes under 2017, vilka innebar att möjligheten att få kostnadstäckning för faktiska kostnader från staten upphörde och ersattes av schablonbidrag. Dock fanns för landets överförmyndarverksamheter möjlighet att utnyttja övergångsregler under en period, varför majoriteten av resterande intäkter härrör från denna.

Överförmyndarnämnden

Överförmyndarnämndens kostnader består till cirka 80 % av arvoden och ersättningar till nämndens ledamöter.

Återstående kostnader avser huvudsakligen nämndens kurs- och konferenskostnader samt administrativa tjänster. För verksamhetsåret 2018 uppgår nämndens kostnader till 441 tkr vilket är något högre än föregående år.

Gode män och förvaltare, ej ensamkommande barn

I verksamhetsområdet förekommer såväl intäkter som kostnader, beroende på att Överförmyndarnämnden utbetalar alla arvoden och övriga ersättningar till god man och förvaltare, även i ärenden där huvudmannen själv ska betala. I Föräldrabalken regleras fördelningen av betalningsansvaret. I de fall där huvudmannen har betalningsförmåga att stå för kostnaderna, skickas en faktura till huvudmannen. Bruttokostnaderna för arvoden och ersättningar till ställföreträdare uppgår till cirka 10 000 tkr och intäkterna till cirka 5 400 tkr. Nettoavvikelsen mot budget är cirka 600 tkr.

Nettokostnaderna för arvoden och ersättningar uppgår under innevarande år 4 589 tkr, vilket är marginellt lägre jämfört med föregående två år. Kostnaderna för arvoden m.m. utgörs av faktiska utbetalningar under innevarande år medan redovisade intäkter utgörs av en bedömning. Anledning är att verkliga intäkter kan fastställas först kommande verksamhetsår i samband med att årsräkningarna granskas. Antagandet om intäktsnivå grundas på tidigare års utfall och bedöms för 2018 bli 54 % av bruttokostnaderna, d.v.s. kommunen förväntas bekosta 46 %. Samma förhållande för kostnadsfördelning råder för såväl budget som för de föregående två verksamhetsåren. Redovisningsmetoden innebär att varje års resultat påverkas av en justeringspost från föregående års intäktsbedömning, som utgörs av differensen mellan bedömning och verkligt utfall (*resultatpåverkan från föregående år*). Justeringsposten kan vara antingen positiv eller negativ. För 2018 påverkar denna post resultatet på ett positivt sätt och medverkar till att nettokostnaderna minskar med 112 tkr. Också de två föregående åren var påverkan på resultatet positiv, då i ännu större omfattning.

I posten *övriga kostnader* ingår exempelvis administrativa kostnader som uppstår i samband med arvodering och fakturering, förvaltning och utveckling av nämndens verksamhetssystem, mentorstöd till ställföreträdarna, bidrag till Linköpings Godman- och Förvaltarförening, utbildnings- och rekryteringskostnader samt kundförluster. Kundförluster uppstår när en huvudman eller dennes dödsbo av någon anledning inte kan betala de kostnader som fakturerats. Kostnaderna för kundförluster uppgår under 2018 till 211 tkr, vilket är högre än vanligt. Totalt uppgår *övriga kostnader* till 591 tkr, vilket är cirka 230 tkr lägre än budgeterat.

God man, ensamkommande barn

De senaste åren har antalet ensamkommande barn varierat mycket och följaktligen också nämndens kostnader och intäkter. Nämnden har aldrig haft någon budget för verksamhetsområdet utan staten har tidigare täckt i stort sett alla kostnader via statsbidrag. När bidragsreglerna ändrades 2017, befarades en stor påverkan på intäkterna, varför nämnden beviljades extra medel av Kommunstyrelsen både under 2017 och 2018. Under 2017 erhöll nämnden 3 000 tkr och innevarande år tillfördes intäkter motsvarande 6 000 tkr. I och med att antalet nya barn varit lågt samtidigt som många ärenden avslutats av olika anledningar, har kostnaderna inte blivit så höga som befarades. Dessutom har, såsom tidigare beskrivits, övergångsregler i samband med ny förordning medfört att intäkter som återsökts enligt gammal förordning inkommit även under början av 2018. Eftersom kostnaderna är lägre än intäkterna redovisas en nettointäkt för verksamhetsområdet. För 2018 uppgår nettointäkten till totalt 3 408 tkr, där 4 599 är kostnader och 8 007 tkr är intäkter. Också 2017 redovisades en nettointäkt, om än lägre (1 817 tkr).